

महाराष्ट्र राज्य तंत्रशिक्षण मंडळ,

प्रादेशिक कार्यालय, शासकीय तंत्रनिकेतन परिसर,
छत्रपती संभाजी नगर ४३१००५

(स्वायत्त) (ISO 9001:2015) (ISO/IEC 27001:2013)

Telephone : 0240-2334025

Email : rbtecsn@msbte.ac.in

Web : www.msbte.ac.in

जा.क्र.मरातंशिमं/प्राका/छसं/आस्थापना/डी-४०/२०२६/ 0032

दिनांक : ०६-०१-२०२६

प्रति,
प्राचार्य,
या कार्यालयाशी संलग्नीत सर्व संस्था.

विषय : सुकदेव सहा विरुद्ध आंध्र प्रदेश राज्य आणि इतर Reg. या खटल्यातील फौजदारी अपील क्रमांक ३१७७ ऑफ २०२५ मध्ये दि.२५-०७-२०२५ रोजीच्या मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या निकालाच्या अनुषंगाने मार्गदर्शक सूचनांची अंमलबजावणी करणे बाबत.

संदर्भ : मा.संचालक, म.रा.तंत्रशिक्षण मंडळ, मुंबई यांचे पत्र क्र.मरातंशिमं/डी-५४/(ब)/मा.सू./ २०२५-२६, दि.२४-१२-२०२५

उपरोक्त विषयाच्या अनुषंगाने कळविण्यात येते की, मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्देशानुसार सुकदेव सहा विरुद्ध आंध्र प्रदेश राज्य आणि इतर या न्यायालयीन प्रकरणी मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दि.२५-०७-२०२५ रोजी दिलेल्या आदेशान्वये १५ मार्गदर्शक सूचनांची तातडीने अंमलबजावणी करणे बाबत निर्देश दिलेले आहेत. यास्तव संदर्भीय पत्रामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे अनुक्रमांक ०१ ते १४ सूचनांची आपल्या संस्थास्तरावर अंमलबजावणी करण्यात यावी. अवलोकनासाठी संदर्भीय पत्र व विवरणपत्राची छायांकीत प्रत या सोबत जोडण्यात आली आहे.

तरी उपरोक्त संदर्भीय पत्रामध्ये नमूद केलेल्या सूचनांची संस्थास्तरावर तात्काळ अंमलबजावणी करून विहित नमुन्यातील अनुपालन अहवाल या कार्यालयास तात्काळ सादर करण्यात यावा.

सोबत : उपरोक्तप्रमाणे.

(देवेंद्र र. दंडेकर),
उपसचिव,
म.रा.तंत्रशिक्षण मंडळ, प्रा.का. छत्रपती संभाजीनगर

प्रतिलिपी :

- ०१ मा.संचालक, म.रा.तंत्रशिक्षण मंडळ, मुंबई यांना माहितीस्तव सविनय सादर.
- ०१ मा.सचिव, म.रा.तंत्रशिक्षण मंडळ, मुंबई यांना माहितीस्तव सविनय सादर.

महाराष्ट्र राज्य तंत्र शिक्षण मंडळ

(स्वायत्त) (ISO: २१००१:२०१८) (ISO/IES: २७००१:२०१३)

शासकीय तंत्रनिकेतन इमारत, चौथा मजला, ४९, खेरवाडी, बांद्रा (पूर्व), मुंबई - ४०० ०५१.

दूरध्वनी क्र.: ०२२-६२५४२१००/१०१/१६४

ई-मेल: director@msbte.ac.in

संकेत स्थळ: www.msbte.ac.in

जा.क्र.मरातेशिमं/D-५४(ब)/मा.सू./२०२५-२६/

दिनांक:-

प्रति,

उपसचिव,

महाराष्ट्र राज्य तंत्र शिक्षण मंडळ,

विभागीय कार्यालय, मुंबई, पुणे, नागपूर, छ.संभाजीनगर

विषय:- सुकदेव सहा विरुद्ध आंध्र प्रदेश राज्य आणि इतर- reg. या खटल्यातील फौजदारी अपील क्रमांक ३१७७ ऑफ २०२५ मध्ये २५.०७.२०२५ रोजीच्या मा. सर्वोच्च न्यायालयाच्या निकालांच्या अनुषंगाने मार्गदर्शक सुचनांची अंमलबजावणी करणेबाबत.

संदर्भ:- महाराष्ट्र शासन तंत्रशिक्षण संचालनालय, यांचे पत्र क्र. २/एनजीसी/NTF Portal/२०२५/१०७०, दि. ०४.१२.२०२५.

उपरोक्त संदर्भाधीन विषयान्वये. मा. सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्देशानुसार सुकदेव सहा विरुद्ध आंध्र प्रदेश राज्य आणि इतर या न्यायालयीन प्रकरणी मा. सर्वोच्च न्यायालयाने दि.२५.०७.२०२५ रोजी दिलेल्या आदेशान्वये १५ मार्गदर्शक सुचनांची तातडीने अंमलबजावणी करणेबाबत निर्देश दिलेले आहेत. त्या अनुषंगाने आपणांस कळविण्यात येते की, खालील नमुद मार्गदर्शक सुचनांची आपल्या विभागातील संलग्नित संस्थांमध्ये तातडीने अंमलबजावणी करण्याकरिता आपल्या स्तरावरून संस्थांना तात्काळ कार्यवाही करण्याबाबत सूचित करण्यात यावे आणि याबाबतचा अनुपालन अहवाल मंडळास सादर करावा.

१. सर्व शैक्षणिक संस्थांनी UMMEED मसुदा मार्गदर्शक तत्वे, MANODARPAN उपक्रम आणि राष्ट्रीय आत्महत्या प्रतिबंधक धोरण यातील तरतुदी अंमलात आणाव्यात. सदर तरतुदीबाबतची माहिती संस्थांच्या संकेतस्थळावर आणि सूचना फलकांवर सार्वजनिकरित्या उपलब्ध करून देण्यात यावी.
२. १०० किंवा त्याहून अधिक नोंदणीकृत विद्यार्थी असलेल्या सर्व शैक्षणिक संस्थांनी, त्यांच्या संस्थामध्ये बाल आणि किशोरवयीन मानसिक आरोग्यामध्ये प्रात्यक्षिक प्रशिक्षणाचा अनुभव असलेल्या किमान एक पात्र समुपदेशक, मानसशास्त्रज्ञ किंवा सामाजिक कार्यकर्त्याची नियुक्ती करावी. कमी विद्यार्थी असलेल्या संस्थांनी बाह्य मानसिक आरोग्य व्यावसायिकांशी संपर्क साधून त्यांच्या सेवा वेळोवेळी उपलब्ध करून घ्याव्यात.
३. सर्व शैक्षणिक संस्थांनी विद्यार्थी मार्गदर्शक किंवा समुपदेश मार्गदर्शक किंवा समुपदेशकांचे गुणोत्तर सुनिश्चित करावे. समर्पित मार्गदर्शक किंवा समुपदेशकांना विद्यार्थ्यांच्या लहान तुकड्यांमध्ये, विशेषतः परीक्षेच्या काळात आणि शैक्षणिक संक्रमणा दरम्यान, सातत्यपूर्ण, अनौपचारिक आणि गोपनीय सल्ला देण्याकरिता नियुक्त करण्यात यावे.
४. सर्व शैक्षणिक संस्थांनी मानसिक आरोग्य सेवा, स्थानिक रुग्णालये आणि आत्महत्या प्रतिबंधक हेल्पलाईन क्रमांक वसतिगृहे, वर्गखोल्या, सामान्य क्षेत्रे आणि वेबसाइटवर मोठ्या आणि सुवाच्य अक्षरात ठळकपणे प्रदर्शित करावेत.

५. सर्व शैक्षणिक संस्थांनी संस्थेतील सर्व शिक्षक आणि शिक्षकेतर कर्मचा-यांना वर्षातून किमान दोनदा मानशास्त्रीय प्रथमोपचार, आत्महत्या प्रतिबंधक आणि मानसिक आरोग्य याबाबत तज्ञांकडून प्रशिक्षण देण्यात यावे.
६. संस्थेतील सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर आणि प्रशासकीय कर्मचारी हे संवेदनशील, सर्व समावेशक आणि भेदभावरहित पद्धतीने सर्व जाती-धर्माच्या, दुर्लक्षित घटकांच्या व राखीव प्रवर्गाच्या विद्यार्थ्यांशी संवाद साधण्यासाठी पुरेसे प्रशिक्षित असल्याचे, सर्व शैक्षणिक संस्थांनी सुनिश्चित करावे.
७. सर्व शैक्षणिक संस्थांनी जात, वर्ग, लिंग, लैंगिक प्रवृत्ती, अपंगत्व, धर्म किंवा वांशिकतेच्या आधारावर लैंगिक अत्याचार, छळ, रॅगिंग आणि गुंडगिरीच्या घटनांची तक्रार करण्यासाठी, त्यांचे निवारण करण्यासाठी आणि प्रतिबंध करण्यासाठी गजबूत, गोपनीय आणि सुलभ यंत्रणा स्थापन करावी. त्या संदर्भात प्राप्त प्रत्येक तक्रारीवर तात्काळ कारवाई करण्यासाठी आणि पीडितांना मानसिक-सामाजिक आधार देण्यासाठी संस्थेने अंतर्गत एक समिती गठित करावी किंवा अधिकारी नियुक्त करावा. संस्थांनी तक्रारदार किंवा माहिती देणा-यांविरुद्ध सहिष्णुता राखावी.
८. सर्व शैक्षणिक संस्थांनी नियमितपणे पालक आणि पालकांसाठी विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आरोग्याबाबत संवेदनशीलता कार्यक्रम (ऑनलाइन ऑफलाईन) आयोजित करावेत. पालक आणि पालकांना अनावश्यक शैक्षणिक दबाव टाळणे, मानसिक त्रासाची चिन्हे ओळखणे आणि सहानुभूतीपूर्वक आणि आधारभूत प्रतिसाद देणे हे संस्थेचे कर्तव्य असेल. शिवाय, मानसिक आरोग्य साक्षरता, भावनिक नियमन, जीवन कौशल्य शिक्षण आणि संस्थात्मक समर्थन सेवांची जाणीव विद्यार्थ्यांना कार्यक्रमांद्वारे करून देण्यात यावी.
९. सर्व शैक्षणिक संस्थांनी आरोग्यविषयक घेतलेल्या कार्यशाळा / कार्यक्रम, विद्यार्थ्यांना मानोसंपचारासाठी पाठविलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या, मानसिक आरोग्याशी संबंधित आयोजित केलेली प्रशिक्षण शिबीर याबाबतचा वार्षिक अहवाल तयार करावा. हा अहवाल मंडळास पाठविण्यात यावा.
१०. सर्व शैक्षणिक संस्थांनी अभ्यासक्रमेतर उपक्रमांना प्राधान्य द्यावे, ज्यात क्रीडा, कला आणि व्यक्तिमत्त्व विकास उपक्रमांचा समावेश आहे. शैक्षणिक भार कमी करण्यासाठी आणि परीक्षेतील गुण आणि गुणांच्या पलीकडे असलेल्या विद्यार्थ्यांमध्ये ओळखीची व्यापक भावना निर्माण करण्यासाठी परीक्षेच्या पद्धतीचा वेळोवेळी आढावा घ्यावा.
११. सर्व शैक्षणिक संस्थांनी विद्यार्थी आणि त्यांच्या पालकांसाठी नियमित, संरचित करिअर समुपदेशन सेवा प्रदान करण्यासाठी पात्र समुपदेशकांद्वारे कार्यशाळा आयोजित कराव्या.
१२. सर्व निवासी शैक्षणिक संस्था, ज्यात वसतिगृह मालक, वॉर्डन आणि काळजीवाहक यांचा समावेश आहे, त्यांनी कॅम्पसमधील विद्यार्थी हे छळ, धमकी, ड्रग्स आणि इतर हानिकारक पदार्थांपासून मुक्त राहतील याची खात्री करण्यासाठी सक्रिय पावले उचलावीत, ज्यामुळे सर्व विद्यार्थ्यांसाठी सुरक्षित आणि निरोगी राहणीमान आणि शिक्षणाचे वातावरण सुनिश्चित होईल.
१३. सर्व निवासी संस्थांनी सुरक्षा उपकरणे बसवावीत आणि स्वतःला हानी पोहोचवण्याच्या आवेगपूर्ण कृत्यांना प्रतिबंध करण्यासाठी छप्पर, बाल्कनी आणि इतर उच्च-जोखीम असलेल्या भागात प्रवेश प्रतिबंधित करावा.
१४. व्यावसायिक अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशासाठी घेण्यात येणाऱ्या सामायिक प्रवेश परीक्षेची तयारी करून घेण्यासाठी निघालेल्या खाजगी कोर्चींग क्लासेस ज्या शहरात आहेत त्या ठिकाणी विद्यार्थ्यांच्या आत्महत्यांच्या घटनांमध्ये अपरिमित वाढ झाली असे निदर्शनास आल्यामुळे त्या शहरात आत्महत्या थांबविण्यात येण्यावर भर देणे आवश्यक आहे. शैक्षणिक संस्थांनी विद्यार्थी आणि पालकांसाठी नियमित करिअर समुपदेशनाची तरतूद, संरचित शैक्षणिक नियोजनाद्वारे शैक्षणिक दबावाचे नियमन, सत्तत मानसिक आधाराची उपलब्धता आणि विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आरोग्याचे रक्षण करण्यासाठी देखरेख आणि जबाबदारीसाठी संस्थात्मक यंत्रणांची स्थापना सुनिश्चित करावी.

वरील मार्गदर्शक सुचनांची अंमलबजावणी मान्यता प्राप्त संस्थांनी करणे अनिवार्य असल्यामुळे आपल्या आपल्या विभागातील संलग्नित संस्थांमध्ये वरीलप्रमाणे सुचनांची त्वरीत अंमलबजावणी करण्यात यावी व त्यानुसार संस्थानिहाय अहवाल मुख्य कार्यालयास ०५ दिवसांत सादर करण्यात यावा.

Signed by

Pramod Ambadas Naik

Date: 24-12-2025 12:46:43

(डॉ. प्रमोद अ. नाईक)

संचालक

महाराष्ट्र राज्य तंत्र शिक्षण मंडळ, मुंबई

